

**ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ ΩΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΑΤΥΧΗΜΑ – ΜΟΝΟΜΕΡΗΣ
ΒΛΑΠΤΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ – ΕΚΔΙΚΗΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΣΗ – ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΙΣΘΩΤΟΥ**

Ως εργατικό ατύχημα θεωρείται και ο τραυματισμός του εργαζόμενου εξαιτίας έκτακτης και αιφνίδιας επενέργειας εξωτερικού αιτίου, άσχετου προς την σύσταση του παθόντος, αλλά συνδεδεμένου με την εργασία του, λόγω της εμφανίσεώς του κατά την εκτέλεση ή με αφορμή την εκτέλεση αυτής. Η τελευταία περίπτωση συντρέχει όταν το ατύχημα δεν αποτελεί την άμεση συνέπεια της εκτελέσεως της εργασίας, αλλά συνδέεται προς αυτήν με σχέση αιτίου και αποτελέσματος, ως εκ του ότι, λόγω της εργασίας, δημιουργήθηκαν οι περιστάσεις που ήσαν αναγκαίες για την επέλευσή του και οι οποίες δεν θα υπήρχαν χωρίς την εργασία. Κρίση ότι, στην περίπτωση της εφεσείουσας εργαζομένης, η συνεχής πίεση για την εκτέλεση των ιδιαίτερα αυξημένων καθηκόντων που της είχαν ανατεθεί, η απαίτηση που εξέφραζε ο νόμιμος εκπρόσωπος της εργοδότης για αύξηση του όγκου της εργασίας με την ανάθεση και άλλης εργασίας και σε δεύτερη εταιρεία του ίδιου ομίλου με απειλή απολύσεως, η επιμονή και ο τρόπος που αυτή η απαίτηση εκφραζόταν, καθώς και η εξυβριστική και απειλητική συμπεριφορά του νομίμου εκπροσώπου της εργοδότης, προκάλεσαν την ψυχολογική και νευρική κατάπτωση της εργαζομένης, η οποία τελούσε πλέον υπό έντονη πίεση, εν όψει μάλιστα και του κινδύνου απώλειας της εργασίας της σε περίπτωση πραγματοποιήσεως της απειλής, αφού ανθρωπίνως ήταν αδύνατον να αντεπεξέλθει σε όσα της ζητούσε η εργοδότης να εκτελεί, σε συνδυασμό με την οικονομική ανάγκη που η εργαζόμενη είχε για εργασία και την δυσκολία ανεύρεσης νέας εργασίας, με αποτέλεσμα η εργαζόμενη να μην έχει πλέον την δυνατότητα να αποφασίσει λογικά, να της δημιουργηθούν τάσεις αυτοκαταστροφής και να προβεί στον αυτοτραυματισμό της – απόπειρα αυτοκτονίας. Συνεπώς, το ατύχημα αυτό, ανεξαρτήτως του ότι οφειλόταν σε εκούσια πράξη της εργαζομένης, έχει τον χαρακτήρα του εργατικού ατυχήματος. – Μονομερής βλαπτική μεταβολή. Έννοια, προϋποθέσεις, συνέπειες και αμυντικά μέσα αντιμετώπισής της. Σιωπηρή αποδοχή της. – Αναιτιώδης ο χαρακτήρας της καταγγελίας της σύμβασης εργασίας αορίστου χρόνου. Εκτός αν υπαγορεύεται από ταπεινά ελατήρια (εκδικητική απόλυση). Καταγγελία για οικονομοτεχνικούς λόγους. Αρχή της *ultima ratio*. Κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια επιλογής απολυτέων. Κρίση ότι, εν προκειμένω, η απόλυση της εργαζομένης έγινε για λόγους εκδίκασης επειδή εκείνη αρνήθηκε να συμμορφωθεί προς την μονομερή βλαπτική μεταβολή και επειδή προσέφυγε στην Επιθεώρηση Εργασίας, και όχι οικονομοτεχνικούς λόγους, δεδομένου και του ότι, κατά τον χρόνο της απόλυσης της εφεσείουσας, η εργοδότης προέβαινε σε προσλήψεις εργαζομένων. – Ο εργοδότης, δυνάμει του διευθυντικού του δικαιώματος, δεν έχει υποχρέωση να απασχολεί πραγματικά τον μισθωτό, εκτός εάν η άρνηση του αυτή υπερβαίνει τα όρια της Α.Κ. 281, όπως συμβαίνει όταν από την μη απασχόληση προσβάλλεται χωρίς λόγο η προσωπικότητα του μισθωτού. *Κυριότερες διατάξεις: Ν. 551/1915 άρθρα 1 και 16. Α.Κ. άρθρα 71, 281, 648, 649, 652, 653, 656, 669 παρ. 2, 914, 933 και 932. Ν. 2112/1920 άρθρα 1 και 7 εδ. α΄. Ν. 3198/1955 άρθρα 3 και 5. Ν. 1264/1982 άρθρο 23 παρ. 2.*

Πρόεδρος: ο Πρόεδρος Εφετών κ. Γ. Ευσταθίου

Εισηγητής: ο Εφέτης κ. Θ. Γκατζογιάννης

Δικηγόροι: οι κ.κ Γ. Κολιός, Χρ. Ζήσης – ο κ. Β. Μπαλάσκας

Οι υπό κρίση από 3.1.2011 και 27.1.2011 εφέσεις των ηττηθέντων διαδίκων, κατά της 212/2010 οριστικής αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Άρτας, με την οποία απορρίφθηκαν οι από 30.9.2008 και 29.12.2008 αγωγές, ενώ έγινε εν μέρει δεκτή η από 7.10.2008 αγωγή, οι οποίες αφορούσαν εργατικές αξιώσεις, ασκήθηκαν νομότυπα και εμπρόθεσμα (άρθρα 495, 513 παρ. 1, 517 και 518 παρ. 2 Κ.Πολ.Δ.). Επομένως, πρέπει να συνεκδικαστούν, λόγω της πρόδηλης συνάφειάς τους, καθόσον στρέφονται κατά της ίδιας αποφάσεως και επειδή διευκολύνεται η διεξαγωγή της δίκης (άρθρο 146 Κ.Πολ.Δ.) και αφού είναι τυπικά δεκτές, να εξεταστεί, περαιτέρω, το παραδεκτό και η ουσιαστική βασιμότητα των λόγων αυτών (άρθρο 533 Κ.Πολ.Δ.), από το δικαστήριο τούτο, που είναι αρμόδιο να τις δικάσει (άρθρο 19 Κ.Πολ.Δ.) κατά την ίδια διαδικασία των εργατικών διαφορών που προβλέπει το άρθρο 663 Κ.Πολ.Δ., την οποία εφάρμοσε και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο.

Με την από 30.9.2008 αγωγή, η ενάγουσα εξέθεσε ότι από τις 23.7.1993 συνδέεται με την πρώτη εναγομένη, της οποίας ο δεύτερος εναγόμενος είναι νόμιμος εκπρόσωπος και καταστατικό της όργανο, εξουσιοδοτημένο να υλοποιεί τις αποφάσεις της, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, και εργαζόταν στην επιχείρησή της αρχικά ως εργάτρια αλλαντοποιίας, στη συνέχεια δε ως τραπεζοκόμος, εκτελώντας τις συγκεκριμένες εργασίες που ανάγονταν στα καθήκοντά της.

Ότι τον Απρίλιο του έτους 2008 η πρώτη εναγομένη αξίωσε να εκτελεί, παράλληλα με τα καθήκοντα της τραπεζοκόμου, και την καθαριότητα των τουαλετών της επιχείρησής της, αλλά και την καθαριότητα στους χώρους της άλλης επιχείρησης του ομίλου, ήτοι της εταιρείας «*Α.Ε.». Ότι ο δεύτερος των εναγομένων, υπό τις ανωτέρω ιδιότητές του, άσκησε σε βάρος της αφόρητη ψυχολογική πίεση και επέδειξε μάλιστα υβριστική πίεση και επέδειξε μάλιστα υβριστική, απάνθρωπη και βάνουση συμπεριφορά, για να την πιέσει προς αποδοχή της μεταβολής των όρων εργασίας της. Ότι, συνεπεία της περιγραφόμενης συμπεριφοράς του και της ταπείνωσης που της προκάλεσε, καθώς επίσης και των απειλών για απόλυση αν δεν αποδεχόταν τούτο, η ενάγουσα περιήλθε σε κατάσταση απόγνωσης και υπέστη σοβαρό ψυχικό κλονισμό, που την οδήγησε σε απόπειρα αυτοχειρίας στις 25.6.2008, αφού έκοψε τις φλέβες του αριστερού χεριού της με μαχαίρι της κουζίνας της επιχείρησης. Ότι, μετά την επάνοδό της από τη δίμηνη αναρρωτική άδεια που έλαβε συνεπεία του τραυματισμού της, εργάστηκε κανονικά στη θέση της με την ιδιότητα της τραπεζοκόμου, μέχρι τις 29.8.2008, που με εντολή της πρώτης εναγομένης αξιώθηκε να μην εισέρχεται στην επιχείρηση πριν την 06:45 ώρα, μεταβάλλοντας, έτσι, μονομερώς το μέχρι τότε ωράριο εργασίας της, που άρχιζε την 06:05 ώρα.

Ζήτησε δε, λόγω της επικαλούμενης προσβολής της προσωπικότητάς της από την εκτιθέμενη μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας της, να αναγνωριστεί ότι οι εναγόμενοι οφείλουν να καταβάλουν, καθένας εις ολόκληρον, ως χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης που έπαθε, το ποσό των 25.000 ευρώ, και να υποχρεωθούν να της καταβάλουν λόγω του ιστορούμενου εργατικού ατυχήματος, προκληθέντος από αποκλειστική υπαιτιότητα του δευτέρου εναγομένου, που ενεργούσε υπό την εκτεθείσα ιδιότητά του, άλλως ως προστηθείς της πρώτης εναγομένης, κατά κατάχρηση και επ' ευκαιρία της υπηρεσίας του, καθώς και των συνεπειών τούτου, ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που έπαθε, το ποσό των 100.000 ευρώ, με τον νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής, διατασσομένης και προσωπικής κρατήσεως σε βάρος του δευτέρου εναγομένου ως μέσου εκτελέσεως της αποφάσεως λόγω της αδικοπραξίας.

Περαιτέρω, με την από 7.10.2008 αγωγή της η ενάγουσα αναφερόμενη στην ανωτέρω σύμβαση εργασίας και επικαλούμενη ότι εργάστηκε στην επιχείρηση της εναγομένης εταιρείας, που ήταν εργοδότης της, τις αναφερόμενες ώρες εργασίας κάθε ημέρα, καθώς και τη φύση και όρους της εργασίας της, σύμφωνα με τους οποίους έπρεπε να εφαρμοστούν στην περίπτωση της για την αμοιβή της παρεχόμενης εργασίας οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας που αφορούν τους

εργατοτεχνίτες-εργατοτεχνίτριες αλλαντοβιομηχανίας όλης της χώρας, ζήτησε να υποχρεωθεί η εναγομένη εργοδότρια να της καταβάλει και να αναγνωρισθεί ότι υποχρεούται αυτή να της καταβάλει, ανάλογα με τις διακρίσεις που προέκυψαν μετά τον εν μέρει παραδεκτό περιορισμό του αρχικά καταψηφιστικού αιτήματος σε αναγνωριστικό, το συνολικό ποσό των 38.129,35 ευρώ, με τον νόμιμο τόκο, ως διαφορές αποδοχών που προκύπτουν λόγω της εφαρμογής για την αμοιβή της των συλλογικών συμβάσεων εργασίας που αφορούν τους καθαριστές και τις καθαρίστριες που απασχολούνται στις βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις όλης της χώρας, ως διαφορές των επιδομάτων εορτών και άδειας, την αποζημίωση για την ιδιόρρυθμη υπερωρία, την υπερεργασία και την παράνομη υπερωριακή εργασία, την εργασία κατά την ημέρα του Σαββάτου και των παροχών σε είδος, όπως αναλυτικά εκτίθενται τα κονδύλια αυτά στο δικόγραφο.

Τέλος, με την από 29.12.2008 αγωγή της, η ενάγουσα, αφού εκθέτει τα ανωτέρω για την εργασιακή της σχέση και την εξέλιξη αυτής, ισχυρίζεται ότι στις 21.11.2008 η εναγομένη εργοδότρια της κατήγγειλε τη σύμβαση εργασίας εγγράφως καταβάλλοντας την αποζημίωση, άλλ' ότι η καταγγελία της σύμβασης είναι άκυρη ως καταχρηστική, καθόσον έγινε από λόγους έχθρας και εμπάθειας προς αυτήν, επειδή διεκδίκησε με προσφυγή της στην Επιθεώρηση Εργασίας και με την άσκηση των ανωτέρω δυο αγωγών τα δικαιώματά της και δεν αποδέχθηκε την επιχειρούμενη ανωτέρω βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας της. Επιπλέον δε, δεν στηρίζεται σε οικονομοτεχνικούς λόγους, δεδομένου ότι με βάση τα εκτιθέμενα προσωπικά της στοιχεία θα έπρεπε να διατηρήσει την ίδια στην εργασία της και να απολύσει άλλη εργαζόμενη νεότερη στην ηλικία και την υπηρεσία, με λιγότερα οικογενειακά βάρη και καλύτερη οικονομική κατάσταση, την οποία η απόλυση θα έβλαπτε λιγότερο υλικά και ηθικά. Ότι, λόγω της ακυρότητας της γενομένης καταγγελίας και της μη αποδοχής από την εναγομένη των πραγματικά προσφερόμενων υπηρεσιών της, κατέστη εκείνη υπερήμερη και οφείλει μισθούς υπερημερίας και, επίσης, ότι με την άρνησή της να αποδεχτεί τις υπηρεσίες της, η εναγομένη τη μειώνει επαγγελματικά, της αποστερεί την εργασία και την επαγγελματική εξέλιξή της, επειδή δε η καταγγελία έλαβε χώρα υπό τις ιστορούμενες ιδιαίτερα σκληρές γι' αυτήν συνθήκες και με τις εκτιθέμενες επώδυνες συνέπειες και η αδικοπραξία της αυτή θίγει την ενάγουσα ως γυναίκα και εργαζόμενη, την περιήγαγε δε σε κατάσταση απόγνωσης και ανασφάλειας και τη γεμίζει πικρία, της προκάλεσε ηθική βλάβη.

Με το ιστορικό τούτο ζήτησε να υποχρεωθεί η εναγομένη να αποδέχεται τις συμφωνημένες υπηρεσίες της όλες τις εργάσιμες ημέρες, με επιβολή χρηματικής ποινής σε βάρος της ως μέσου εκτέλεσως της σχετικής διάταξης της απόφασης, να της καταβάλει το ποσό των 10.551,45 ευρώ ως αποδοχές υπερημερίας του χρονικού διαστήματος από την απόλυση μέχρι τις 19.6.2009, όπως ο χρόνος αυτός και το ζητούμενο ποσό περιορίστηκε με δήλωση στο ακροατήριο κατά την εκδίκαση της υπόθεσης και καταχωρήθηκε στα οικεία πρακτικά συνεδριάσεως, και να της καταβάλει το ποσό των 1.448,55 ευρώ και να αναγνωρισθεί ότι οφείλει να της καταβάλει το ποσό των 28.551,45 ευρώ, ως χρηματική ικανοποίηση για την αποκατάσταση της ηθικής της βλάβης. Τα ποσά δε αυτά, καταψηφιστικά ή αναγνωριστικά, ανάλογα με τον περιορισμό του αρχικά καταψηφιστικού αιτήματος σε εν μέρει αναγνωριστικό, με δήλωση καταχωρηθείσα στα πρακτικά συνεδριάσεως, με τον νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής.

Επί των αγωγών αυτών, που συνεκδικάστηκαν, εκδόθηκε η εκκαλουμένη 212/2010 οριστική απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Άρτας, με την οποία απορρίφθηκαν ως κατ' ουσίαν αβάσιμες η πρώτη και τρίτη τούτων και έγινε δεκτή εν μέρει η δεύτερη αγωγή. Κατά της αποφάσεως αυτής, άσκησαν τις κρινόμενες εφέσεις οι διάδικοι, παραπονούμενοι για τις διατάξεις της εκκαλουμένης με τις οποίες ηττήθηκαν, για τους λόγους που περιέχονται στα δικόγραφα αυτών και ανάγονται σε εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου και κακή εκτίμηση των αποδείξεων.

Κατά την έννοια του άρθρου 1 του ν. 551/1915, ο οποίος στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στους γαλλικούς νόμους περί εργατικών ατυχημάτων των ετών 1892 και 1902,

κωδικοποιήθηκε με το β.δ. της 24.7/25.8.1920 και διατηρήθηκε σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του Α.Κ. (άρθρο 38 εδ. α' Εισ.Ν.Α.Κ.), ως ατύχημα από βίαιο συμβάν που επήλθε κατά την εκτέλεση της εργασίας ή εξ αφορμής αυτής σε εργάτη ή υπάλληλο θεωρείται κάθε βλάβη η οποία είναι αποτέλεσμα βίαιης και αιφνίδιας επενέργειας εξωτερικού αιτίου που δεν θα ελάμβανε χώρα χωρίς την εργασία και την εκτέλεσή της υπό τις δεδομένες περιστάσεις εκτελέσεως αυτής (Ολ.Α.Π. 1287/1986 ΝοΒ 35, 1605).

Ως «βίαιο συμβάν» νοείται μια έκτακτη και αιφνίδια επίδραση εξωτερικού παράγοντα, ο οποίος δεν οφείλεται στην οργανική κατάσταση του εργαζομένου, γεγονός το οποίο ισχύει και όταν αυτή έχει ως αίτιο επιβάρυνση των όρων εργασίας από απρόβλεπτες και εξωτερικές συνθήκες (Α.Π. 272/1979 ΝοΒ 27, 1283, Α.Π. 630/1976 ΕΕργΔ 35, 755, Α.Π. 879/1973 ΕΕργΔ 33, 71).

Η ευθύνη του εργοδότη είναι αντικειμενική και ανεξάρτητη από ενδεχόμενο πταίσμα του, εντάσσεται στα πλαίσια του επαγγελματικού κινδύνου και αποκλείεται μόνο στην περίπτωση δόλου του εργαζομένου ο οποίος υπέστη το εργατικό ατύχημα (βλ. Ολ.Α.Π. 1267/1976 ΝοΒ 25, 895, Ολ.Α.Π. 178/1976 ΕΕργΔ 35, 514, Χρ. Οικονόμου, Δίκαιον εργατικών ατυχημάτων, εκδ. 1950, § 98, σ. 119, Αλ. Λιτζερόπουλος, Αρχ/δΔ, τόμ. Β', 1935, σ.217 επ.).

Η ασθένεια του εργαζομένου, η οποία επήλθε κατά την εκτέλεση της εργασίας του ή εξ αφορμής αυτής και είχε ως συνέπεια την ολική ή μερική ανικανότητά του για εργασία, συνιστά ατύχημα υπό την εκτεθείσα έννοια (δηλαδή εργατικό), μόνο εφόσον προκλήθηκε από γεγονός αιφνίδιο και απρόβλεπτο και είναι άσχετη με την ιδιοσυστασία του οργανισμού του παθόντος και την βαθμιαία εξασθένηση και φθορά του, λόγω της φύσεως και του είδους της εργασίας και των συνδεομένων με αυτή δυσμενών όρων.

Ως ατύχημα που επήλθε εξ αφορμής της εργασίας θεωρείται, κατά την προαναφερθείσα διάταξη, και εκείνο που δεν αποτελεί μεν άμεση συνέπεια της εκτελέσεως της εργασίας, συνδέεται όμως αιτιωδώς με αυτήν (Α.Π. 792/2008 ΕλλΔνη 51, 738), υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι το εξωτερικό αίτιο είναι, εν όψει των εκάστοτε περιστατικών που συντρέχουν, η πρόσφορη αιτία της επελεύσεως του τραυματισμού (Α.Π. 571/2007 ΕλλΔνη 49, 1046).

Έτσι, ως «εργατικό ατύχημα» θεωρείται και ο τραυματισμός του εργαζομένου εξαιτίας έκτακτης και αιφνίδιας επενέργειας εξωτερικού αιτίου, άσχετου προς τη σύσταση του παθόντος, αλλά συνδεόμενου με την εργασία του, λόγω της εμφανίσεώς του κατά την εκτέλεση ή με αφορμή την εκτέλεση αυτής. Η τελευταία περίπτωση συντρέχει όταν το ατύχημα δεν αποτελεί την άμεση συνέπεια της εκτελέσεως της εργασίας, αλλά συνδέεται προς αυτή με σχέση αιτίου και αποτελέσματος, ως εκ του ότι, λόγω της εργασίας, δημιουργήθηκαν οι ιδιαίτερες εκείνες πραγματικές συνθήκες και περιστάσεις που ήταν αναγκαίες για την επέλευσή του και οι οποίες δεν θα υπήρχαν χωρίς την εργασία (Α.Π. 804/2008 ΝοΒ 56, 2454, Α.Π. 1085/2008 ΝοΒ 56, 2680, Α.Π. 2014/2007 ΕλλΔνη 50, 1395).

Εξάλλου, ο παθών από εργατικό ατύχημα του άρθρου 1 του ν. 551/1915, όταν συντρέχουν οι όροι της αδικοπραξίας, δηλαδή όταν η πράξη είναι παράνομη και το ατύχημα οφείλεται σε πταίσμα του εργοδότη ή των προστηθέντων υπ' αυτού προσώπων, δικαιούται να αξιώσει καταβολή εύλογης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης από τον εργοδότη του, η οποία κρίνεται πάντοτε κατά το κοινό δίκαιο (άρθρα 914, 922 και 932 Α.Κ.), ανεξάρτητα αν συντρέχει η ειδική αμέλεια του άρθρου 1 του ανωτέρω νόμου (Α.Π. 280/2009 ΕλλΔνη 51, 1642, Α.Π. 2014/2007 ό.π.), δεδομένου ότι η, κατά τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 34 παρ. 2 και 60 παρ. 3 του α.ν. 1846/1951 «περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων» και 16 παρ. 1 και 3 του ως άνω νόμου 551/1915, απαλλαγή του εργοδότη από κάθε υποχρέωση για αποζημίωση, ήτοι αξίωση περιουσιακού χαρακτήρα, δεν καλύπτει και την αξίωση για χρηματική ικανοποίηση, εφόσον καμία παροχή, χορηγούμενη από το Ι.Κ.Α., δεν μπορεί να δικαιολογήσει τον αποκλεισμό της εν λόγω, διαφορετικής φύσεως, αξιώσεως, η επιδίκαση της οποίας εξαρτάται από την εύλογη κρίση του δικαστηρίου

(Α.Π. 52/2011 Ηλεκτρ.Διευθ. Δ.Σ.Α., Α.Π. 47/2010 ΝοΒ 59, 49, Α.Π. 1142/2010 ΝοΒ 59, 116, Α.Π. 1510/2008 Αρμ 63, 656, Α.Π. 793/2007 ΝοΒ 55, 2160).

Στην αξίωση του παθόντος για επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης μπορεί να αντιταχθεί το συντρέχον πταίσμα αυτού (Α.Κ. 300), το οποίο λαμβάνεται υπόψη από το δικαστήριο της ουσίας και συνεκτιμάται μαζί με τα υπόλοιπα προσδιοριστικά στοιχεία (συνθήκες του ατυχήματος, έκταση της σωματικής βλάβης που προκλήθηκε και συνέπειες αυτής, κοινωνική και οικονομική κατάσταση των μερών κ.λπ.) για τον καθορισμό του ύψους της «εύλογης» χρηματικής ικανοποίησης (Α.Π. 2255/2009 ΝοΒ 58, 1465, Α.Π. 654/2009 ΝοΒ 58, 133). Τούτο δε, ανεξαρτήτως της συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 16 παρ. 4 του ν. 551/1915, κατά την οποία το συντρέχον πταίσμα του παθόντος αντιτάσσεται νομίμως μόνο αν ο παθών παραβίασε αδικαιολογήτως διατάξεις νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών για τους όρους ασφαλείας των εργαζομένων και μπορεί να έχει ως συνέπεια τη μείωση της αποζημίωσης, κατά την κρίση του δικαστηρίου, μέχρι του ημίσεος αυτής, εκτός αν συντρέχει κάποια από τις οριζόμενες στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου περιπτώσεις, μεταξύ των οποίων και η μη τήρηση από τον εργοδότη των πιο πάνω μέτρων ασφαλείας, οπότε αποκλείεται η ως άνω μείωση της αποζημίωσης. Και τούτο, διότι, και αν ακόμη γίνει δεκτή η άποψη ότι η ανωτέρω διάταξη του άρθρου 16 παρ. 4 εδ. τελ. εφαρμόζεται όχι μόνο στην κατ' αποκοπή αποζημίωση του ν. 551/1915, αλλά και στην αξίωση αποζημίωσης του κοινού αστικού δικαίου, η οποία μπορεί να ασκηθεί όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 16 του ανωτέρω ν. 551/1915, είναι σαφές ότι η διάταξη αυτή αναφέρεται στην επιδίκαση αποζημίωσης για αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας, για την οποία και μόνο προνοεί ο ν. 551/1915, και όχι στην επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης (Α.Π. 2077/2009 Ηλεκτρ.Διευθ. Δ.Σ.Α., Α.Π. 1305/2005 Ηλεκτρ.Διευθ. Δ.Σ.Α., Α.Π. 1305/2005 Ηλεκτρ.Διευθ. Δ.Σ.Α., Α.Π. 1373/2002 ΕλλΔνη 44, 421 Α.Π. 227/2001 ΕλλΔνη 42, 1543). Συνεπώς, διαφορετική είναι η περίπτωση της χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη, η επιδίωξη της οποίας θα γίνει βάσει των προαναφερομένων διατάξεων (άρθρο 932 Α.Κ.) του κοινού αστικού δικαίου (βλ. Ολ.Α.Π. 1117/1986 ΕλλΔνη 28, 112, Ολ.Α.Π. 1267/1976 ό.π., Ολ.Α.Π. 444/1964 ΝοΒ 12, 1075).

Τέλος, από τη διάταξη του άρθρου 71 Α.Κ., η οποία, σημειωτέον, εφαρμόζεται και στις ανώνυμες εταιρείες, προκύπτει ότι επί αδικοπραξιών των καταστατικών οργάνων των νομικών προσώπων κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, την τυχόν δημιουργούμενη υποχρέωση προς αποζημίωση φέρουν εις ολόκληρον το υπαίτιο καταστατικό όργανο μετά του νομικού προσώπου. Σημειώνεται ότι η ευθύνη του πρώτου δεν είναι κυρία, αλλά πρόσθετη και ανεξάρτητη από εκείνη του νομικού προσώπου (βλ. Α.Π. 1285/1980 ΝοΒ 29, 554, Α.Π. 217/1976 ΝοΒ 24, 766, Εφ. Θεσσ. 308/1998 ΔΕΕ 4, 304, Εφ. Αθ. 8577/1982 Αρμ 38, 682, Γ. Αρχανιωτάκης, Η αστική ευθύνη νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, έκδ. 1989, § 16, σ. 136, § 22, σ. 226 και § 23, σ. 227 επ., Λ.Γεωργακόπουλος, Το δίκαιον των εταιρειών, том. Γ', εκδ. 1974, σ. 110, Μ. Καραλής, Η έννοια της οφειλής εις ολόκληρον, εκδ. 1982 σ. 424). Η ευθύνη δε αυτή, κατά την απολύτως κρατούσα άποψη, ιδρύεται ανεξάρτητη του αν άλλα πρόσωπα ευθύνονται υποκειμενικά και άλλα αντικειμενικά ή όλα υποκειμενικά ή όλα αντικειμενικά (βλ. Απ. Γεωργιάδης, στο Απ. Γεωργιάδη/Μ. Σταθόπουλο, Αστ.Κωδ., τόμ. IV, εκδ. 1982, Ειδικό ΕνοχΔ, στο άρθρο 926, αριθ. 16, Δεληγιάννης/Κορνηλάκης, ΕνοχΔ, τόμ. γ', σ. 191, Π. Φίλιος, ΕνοχΔ, εκδ. 3^η, 1992, σ. 652).

Στην προκειμένη περίπτωση, [...] αποδείχθηκαν τα ακόλουθα: Η ενάγουσα στις 23.7.1993 κατάρτισε με την εναγομένη εταιρεία, που εκπροσωπούσαν από τους τότε νόμιμους εκπροσώπους της, σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, για να εργαστεί στο εργοστάσιο αλλαντοποίησης που εκείνη λειτουργούσε στη Νέα Κερασούντα του Νομού Πρέβεζας, ως εργάτρια αλλαντοποίησης. Εργάστηκε, δε με την ανωτέρω ειδικότητα μέχρι τις 20.9.1996, οπότε μεταβλήθηκε η εργασιακή σχέση ως προς το αντικείμενο της εργασίας της και από το τμήμα παραγωγής μεταφέρθηκε στο

εστιατόριο της επιχείρησης και απασχολήθηκε εκεί με την ειδικότητα της τραπεζοκόμου, της σερβιτόρας, της λαντζέρας και της καθαρίστριας, μέχρι το έτος 1999, που λειτούργησε το εστιατόριο της επιχείρησης. Το 1999 σταμάτησε η λειτουργία του εστιατορίου της επιχείρησης και από τον χρόνο αυτό στην ενάγουσα ανατέθηκαν τα καθήκοντα της καθαριότητας των γραφείων του κτηρίου της διοίκησης και των διοικητικών υπηρεσιών της επιχείρησης, καθώς και των χώρων του πρώην εστιατορίου. Επίσης, στον χώρο του εστιατορίου η ενάγουσα παρασκεύαζε πλέον και προσέφερε καφέδες στο προσωπικό της επιχείρησης και σε πελάτες, και, επίσης, δεκατιανό στους εργαζόμενους. Η ενάγουσα, που απασχολούνταν, όπως και πιο κάτω αναλυτικά εκτίθεται, από 06:05 ώρα μέχρι τις 15:20 κάθε εργάσιμη ημέρα, εκτός των ανωτέρω εργασιών της, μεριμνούσε και για την προμήθεια των προσφερόμενων ειδών (καφέδων, γάλατος, νερού, πάγου, πλαστικών ποτηριών, χαρτοπετεστών, ψωμιού και αλλαντικών για την Παρασκευή σάντουιτς).

Περαιτέρω, αποδεικνύεται ότι τον Απρίλιο του έτους 2008 ο δεύτερος εναγόμενος που ήταν νόμιμος εκπρόσωπος της εργοδότης πρώτης εναγομένης, ζήτησε από την ενάγουσα να προβαίνει, εκτός των άλλων εργασιών, και στον καθαρισμό των χώρων της άλλης επιχείρησης του ομίλου, ήτοι της εταιρείας με τον διακριτικό τίτλο «*Α.Ε.». Τούτο, διότι η καθαρίστρια που υπήρχε για τον καθαρισμό των χώρων αυτής συνταξιοδοτούνταν και ζητήθηκε από την ενάγουσα να εκτελεί προσωρινά και τα καθήκοντα αυτά μέχρι να προσληφθεί άλλη καθαρίστρια. Όμως, η ενάγουσα αντέδρασε σ' αυτό εντόνως και αρνήθηκε να εκτελεί παράλληλα και τα καθήκοντα αυτά. Η έντονη αυτή αντίδρασή της βεβαιώνεται και από τη μάρτυρα *, υπεύθυνη του προσωπικού της εναγομένης. Μάλιστα επανειλημμένα ζητήθηκε από την ενάγουσα να συμμορφωθεί προς την εντολή, πλην όμως εκείνη επέμενε να αρνείται.

Στις 25.6.2008, ο δεύτερος εναγόμενος με την ανωτέρω ιδιότητά του, κάλεσε στο γραφείο του την ενάγουσα και της ζήτησε πάλι να εκτελέσει την καθαριότητα των χώρων της εταιρείας «*Α.Ε.». Επειδή η ενάγουσα και πάλι αρνήθηκε, αυτός εκνευρίστηκε και επιτακτικά της ζήτησε να συμμορφωθεί, και την απείλησε ότι αν δεν υπακούσει θα απολυθεί, εξυβρίζοντας την μάλιστα με τη φράση «μωρή μαλακισμένη».

Λόγω της έντασης με την οποία έγινε η τελευταία αυτή συνάντηση, η ενάγουσα μετά την αποχώρησή της από το γραφείο του δεύτερου εναγομένου, πήγε στην κουζίνα και αφού πήρε ένα μαχαίρι αυτοτραυματίστηκε στο αριστερό της χέρι, κόβοντας με αυτό, στο εσωτερικό του βραχίονα, στο ύψος αμέσως μετά τον καρπό, τις φλέβες της. Μετά τον τραυματισμό της μεταφέρθηκε από τον γιό της ... που κλήθηκε, στο νοσοκομείο Άρτας, έγινε συρραφή του τραύματός της και εξήλθε. Έλαβε δε αναρρωτική άδεια δυο μηνών.

Ο τραυματισμός της ενάγουσας με την 681/2009 απόφαση του Διευθυντή του Υποκαταστήματος Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. Άρτας χαρακτηρίστηκε ως μη εργατικό ατύχημα, αλλ' όμως, ύστερα από ένσταση που αυτή υπέβαλε με τις 489/Σ60/17.12.2009 και 39/Σ5/29.4.2010 αποφάσεις της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής του ίδιου καταστήματος του Ι.Κ.Α., χαρακτηρίστηκε ως επισυμβάν πράγματι εργατικό ατύχημα. Όπως προαναφέρθηκε, από τον χρόνο που σταμάτησε η λειτουργία του εστιατορίου το έτος 1999, στην ενάγουσα ανατέθηκε ο καθαρισμός των χώρων του διοικητηρίου της πρώτης εναγομένης ως κύριας εργασίας της. Ταυτόχρονα, στα καθήκοντα της άνηκε και η ίδια εκτελούσε την παρασκευή και προσφορά παντός είδους καφέδων στους εργαζόμενους, καθώς και την ετοιμασία και προσφορά του πρόχειρου φαγητού, δηλαδή του δεκατιανού, που γινόταν στον χώρο που πριν λειτουργούσε το εστιατόριο. Προς τούτο, η ενάγουσα μεριμνούσε για την προμήθεια των υλικών που απαιτούνταν για την εξυπηρέτηση αυτών των αναγκών (καφέδων, ζάχαρης, ψωμιού, αλλαντικών, γάλατος, νερού, πάγου, πλαστικών ποτηριών, χαρτοπετεστών) υποβάλλοντας προς τούτο έγγραφη έντυπη παραγγελία, παραλαμβάνοντας τα είδη αυτά από τις αποθήκες και μεταφέροντας στον χώρο του εστιατορίου, κόβοντας το ψωμί και ετοιμάζοντας τα σάντουιτς με αλλαντικά, τα οποία προσέφερε στους εργαζόμενους, παρασκευάζοντας τους καφέδες που ζητούσαν οι εργαζόμενοι, αλλά

και άλλα άτομα που για εργασίες διάφορες προσέρχονταν στην επιχείρηση, όπως οδηγοί μεταφερόμενων προϊόντων, και επισκέπτες, και καθάριζε τους χώρους του εστιατορίου και της κουζίνας. Γι' αυτό αντέδρασε όταν της ζητήθηκε να εκτελεί και την καθαριότητα των χώρων της άλλης ως άνω επιχείρησης, ισχυριζόμενη βάσιμα ότι δεν κατορθώνει, εντός του ωραρίου εργασίας της, να ανταπεξέλθει στην εκτέλεση όλων των καθηκόντων της.

Οι συνθήκες αυτές εκτέλεσης των ανωτέρω καθηκόντων της ήταν εκτάκτως δυσχερείς και ασυνήθιστες και προκαλούσαν την υπέρμετρη καταπόνηση του οργανισμού της ενάγουσας και πολλές φορές διαμαρτύρονταν για τις συνθήκες αυτές. Όμως, στα εύλογα παράπονά της δεν δινόταν λύση, αντίθετα μάλιστα, στην προαναφερθείσα τελευταία συνάντηση με τον δεύτερο εναγόμενο, εκείνος σε έντονο και επιτακτικό ύφος της είπε να εκτελεί και αυτά τα καθήκοντά της και να τα «βγάλει πέρα», αλλιώς θα την απολύσει.

Η συνεχής πίεση για την εκτέλεση όλων των ανωτέρω καθηκόντων, η απαίτηση που εξέφραζε ο δεύτερος εναγόμενος για αύξηση του όγκου της εργασίας της με την ανάθεση και άλλης εργασίας σε διαφορετικό εργοδότη από εκείνον που είχε προσληφθεί, για τον λόγο ότι ήταν εταιρεία του ίδιου ομίλου, η επιμονή και ο τρόπος που αυτή εκφράζονταν, η εξυβριστική και απειλητική συμπεριφορά του εκπροσώπου της εργοδότης, προκάλεσαν την ψυχολογική και νευρική κατάπτωση της ενάγουσας, η οποία τελούσε πλέον υπό έντονη πίεση, εν όψει μάλιστα και του κινδύνου απώλειας της εργασίας της σε περίπτωση πραγματοποιήσεως της απειλής, αφού ανθρωπίνως ήταν αδύνατο να ανταπεξέλθει σε όσα της ζητούσε να εκτελεί, της οικονομικής ανάγκης που είχε για την εργασία της και τις εξ αυτής αποδοχές, της ηλικίας της, δεδομένου ότι ήταν 50 ετών, και της αδυναμίας ή τουλάχιστον της μεγάλης δυσχέρειας εξεύρεσης άλλης εργασίας, με αποτέλεσμα, μη έχοντας πλέον την ικανότητα να αποφασίσει λογικά, να της δημιουργηθούν τάσεις αυτοκαταστροφής και να προβεί στον αυτοτραυματισμό της.

Το ατύχημα τούτο, ανεξάρτητα από το ότι οφειλόταν σε πράξη εκούσια της εργαζόμενης ενάγουσας, έχει, κατά την κρίση του δικαστηρίου, τον χαρακτήρα του τραυματισμού της ως εργατικού ατυχήματος. Τούτο, διότι επήλθε από αιφνίδιο και βίαιο συμβάν κατά την εκτέλεση της εργασίας της ενάγουσας και εξ αφορμής αυτής, που δεν θα λάμβανε χώρα χωρίς την εργασία της και την εκτέλεσή της υπό τις δεδομένες συνθήκες και περιστάσεις εκτέλεσης αυτής. Είναι ανεξάρτητο από την ιδιοσυστασία του οργανισμού της ενάγουσας, και αποτέλεσμα των ιδιαίτερων πραγματικών συνθηκών και περιστάσεων που προεκτέθηκαν, που δεν θα υπήρχαν χωρίς την εργασία της. Η διαγνωσθείσα δε «καταθλιπτική συνδρομή από τους γιατρούς της Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής Άρτας, εφόσον δεν αποδείχθηκε ότι υπήρχε και κατά το παρελθόν, κρίνεται ότι αποτελεί συνέπεια της απόπειρας αυτοχειρίας και όλων όσων προεκτέθηκαν για τις συνθήκες εργασίας και τη συμπεριφορά των υπευθύνων της πρώτης εναγομένης προς την ενάγουσα.

Το ατύχημα αυτό οφείλεται, εξ άλλου, σε πταίσμα του νομίμου εκπροσώπου της εργοδότης πρώτης εναγομένης, αφού σφοδρά πίεζε εν γνώσει του την ενάγουσα, προκαλώντας σ' αυτήν τις συνθήκες που αποτέλεσαν το αίτιο για το επισυμβάν εργατικό ατύχημα. Έτσι, καθιερύεται αντικειμενική μεν ευθύνη του νομικού προσώπου, υποκειμενική δε ευθύνη για το καταστατικό όργανο και εις ολόκληρον υποχρέωση αμφοτέρων για την καταβολή της αποζημίωσης, κατά τις διατάξεις των άρθρων 71, 287, 481, 914, 926, 932 Α.Κ.

Κατ' ακολουθίαν, η ενάγουσα δικαιούται χρηματικής ικανοποίησης από την εργοδότης και τον δεύτερο εναγόμενο για την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που έπαθε λόγω του εργατικού αυτού ατυχήματος. Στα εξωτερικά αίτια, τις πραγματικές συνθήκες και περιστάσεις, που αποτέλεσαν την πρόσφορη αιτία επέλευσης του εργατικού ατυχήματος, δεν συνέδραμε πταίσμα της ενάγουσας. Το χρηματικό δε ποσό που κρίνεται εύλογο για την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών υπό τις οποίες εκδηλώθηκε το ατύχημα, της έκτασης της προκληθείσης σωματικής βλάβης, που δεν ήταν ιδιαίτερα σημαντική, αλλά ο

τραυματισμός της ενάγουσας ήταν επιπόλαιος και δεν απαιτήθηκε η παραμονή της στο νοσηλευτικό ίδρυμα, αλλά μετά τη συρραφή του τραύματος εξήλθε και των συνεπειών αυτής που προεκτέθηκαν, της οικονομικής κατάστασης των μερών και της κοινωνικής κατάστασης της ενάγουσας και του δευτέρου εναγομένου, ανέρχεται σε εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ, εκτός του ποσού των είκοσι δύο (22) ευρώ για το οποίο διατυπώθηκε επιφύλαξη.

Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με την εκκαλούμενη απόφαση αυτού έκρινε ότι το περιγραφόμενο ατύχημα της ενάγουσας επειδή προκλήθηκε από την ίδια και, συνεπώς, όχι από αιτία εξωτερική, ξένη προς τον οργανισμό αυτής, και δεν συνδέεται με την εργασία της αμέσως ή εμμέσως, δεν αποτελεί εργατικό ατύχημα, και ακολούθως απέρριψε την πρώτη από τις ανωτέρω αγωγές κατά το κεφάλαιο τούτο, ως προς την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης που έπαθε από τον τραυματισμό της.

Έτσι που αποφάσισε, εσφαλμένα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις προπαρατεθείσες διατάξεις του νόμου και δεν εκτίμησε σωστά τις αποδείξεις. Επομένως, ο δεύτερος λόγος της έφεσης της ενάγουσας, με το οποίο αιτιάται σφάλμα της εκκαλουμένης ως προς την ανωτέρω κρίση της, είναι βάσιμος κατ' ουσίαν και πρέπει, κατά παραδοχή της έφεσης ως προς το κεφάλαιο τούτο, να εξαφανιστεί η εκκαλουμένη απόφαση ως προς τη σχετική απορριπτική διάταξή της, να κρατηθεί η υπόθεση από το δικαστήριο τούτο (άρθρο 535 Κ.Πολ.Δ.) και δικαζόμενης της πρώτης αγωγής κατ' ουσίαν, να γίνει εν μέρει δεκτή ως προς τη σχετική ανωτέρω αξίωση αυτής, να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να καταβάλουν καθένας εις ολόκληρον (άρθρα 926, 481 και 482 Α.Κ.), στην ενάγουσα το ποσό των εξήντα χιλιάδων ευρώ, με τον νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής έως την εξόφληση.

Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 7 εδ. α' του ν. 2112/1920 και 5 παρ. 3 του ν. 3198/1955 και 648, 649, 652 παρ.1, 656 και 349 έως 351 του Α.Κ., προκύπτει ότι η κατά τον προσφορότερο τρόπον ρύθμιση κάθε θέματος που ανάγεται στην οργάνωση, τη διεύθυνση και τη λειτουργία της επιχείρησης προς την επίτευξη των σκοπών της ανήκει στον εργοδότη και αποτελεί εκδήλωση του διευθυντικού δικαιώματος έτσι ώστε ο εργοδότης να δικαιούται, με βάση τα κρινόμενα από αυτόν ως πλέον κριτήρια, να εξειδικεύει την υποχρέωση του μισθωτού προς παροχή εργασίας, να καθορίζει το είδος, τον τόπο, τον χρόνο, τις συνθήκες παροχής της εργασίας και γενικά τους όρους αυτής, τα συγκεκριμένα καθήκοντα και τον τομέα απασχολήσεως του μισθωτού. Η ευχέρειά του όμως αυτή τελεί υπό την προϋπόθεση ότι δεν περιορίζεται το δικαίωμά του αυτό στη συγκεκριμένη περίπτωση από ειδική διάταξη νόμου ή από τους όρους της εργασιακής σύμβασης και τον εσωτερικό κανονισμό, ή ότι δεν ασκείται καθ' υπέρβαση των ακραίων αξιολογικών ορίων του άρθρου 281 Α.Κ., με βάση τα οποία ελέγχεται ως προς τη νομιμότητά της η σχετική κρίση αυτού από τα δικαστήρια.

Η εκ μέρους του εργοδότη μονομερής βλαπτική μεταβολή των όρων της αορίστου χρόνου συμβάσεως εργασίας, δηλαδή η επιχειρηθείσα χωρίς τη συγκατάβαση του μισθωτού τροποποίηση των όρων αυτών, χωρίς να υπάρχει τέτοιο δικαίωμα από την ατομική σύμβαση εργασίας, τον νόμο ή τον τυχόν υπάρχοντα κανονισμό εργασίας, και κατά τρόπον ώστε να προκαλεί στον μισθωτό άμεσα ή έμμεσα υλική ή και ηθική μόνο ζημία, δεν επάγεται τη λύση της εργασιακής συμβάσεως, αλλά παρέχει στον μισθωτό διαζευκτικώς τα εξής δικαιώματα: α) να αποδεχθεί τη μεταβολή, οπότε συνάπτεται νέα σύμβαση τροποποιητική της αρχικής, η οποία είναι έγκυρη, εφόσον δεν αντίκειται σε απαγορευτική διάταξη του νόμου ή στα χρηστά ήθη, β) να θεωρήσει την πράξη αυτή του εργοδότη καταγγελία, εκ μέρους του, της εργασιακής σύμβασης και να απαιτήσει την καταβολή της αποζημίωσης, που προβλέπεται από τον ν. 2112/1920, γ) να εμμένει στην τήρηση των συμβατικών όρων, προσφέροντας τις υπηρεσίες του σύμφωνα με τους προ της μεταβολής όρους, οπότε εάν ο εργοδότης δεν αποδεχθεί αυτή καθίσταται υπερήμερος περί την αποδοχή της εργασίας και οφείλει μισθούς υπερημερίας ή, εκφράζοντας την αντίδρασή του, να παράσχει τη νέα εργασία του, εφόσον δε ο εργοδότης αμφισβητεί τη μονομερή βλαπτική μεταβολή και

έτσι δημιουργείται αμφιβολία ως προς το αντίστοιχο δικαίωμα, δικαιούται να προσφύγει στο δικαστήριο, να ασκήσει αναγνωριστική αγωγή προς άρση της αβεβαιότητας και να αξιώσει την αναγνώριση της μονομερούς βλαπτικής μεταβολής των όρων εργασίας και παράλληλα να υποχρεωθεί ο εργοδότης του να τον απασχολεί σύμφωνα με τους προ της μεταβολής όρους (Α.Π. 1942/2008 ΕλλΔνη 50, 147, Α.Π. 2079/2007 ΕλλΔνη 49, 467, Α.Π. 127/2007 ΕλλΔνη 48, 1406, Α.Π. 46/2006 ΕλλΔνη 47, 1396, Α.Π. 698/2005 ΕλλΔνη 48, 1408, Α.Π. 650/2005 ΕλλΔνη 47, 1034, Α.Π. 1222/2004 ΕλλΔνη 48, 809).

Επίσης, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 57, 59, 281, 652, 914, 932 του Α.Κ., 2 παρ. 1 και 22 παρ.1 και 2 του Συντάγματος προκύπτει ότι, αν η βλαπτική μεταβολή των όρων της σύμβασης εργασίας, υπό τις περιστάσεις που επιχειρείται, συνιστά αδικοπραξία κατά τις διατάξεις των άρθρων 914 επ. του Α.Κ. (ως αντικείμενη στο γενικό καθήκον που επιβάλλει το άρθρο αυτό να μη ζημιώνει κανείς άλλον υπαίτια – βλ. Ολ.Α.Π. 967/1973) ή είναι αντίθετη προς την καλή πίστη και ενέχει καταχρηστική άσκηση του διευθυντικού δικαιώματος, κατά παράβαση του άρθρου 281 Α.Κ., με συνέπεια την ηθική και επαγγελματική μείωση του μισθωτού, ο τελευταίος μπορεί να αξιώσει από τον υπαίτιο εργοδότη, εκτός των άλλων, και χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης που έπαθε από την παράνομη προσβολή της προσωπικότητάς του (Α.Π. 355/2009 ΕλλΔνη 51, 444, Α.Π. 7/2008 ΕλλΔνη 49, 1040, Α.Π. 1503/2007 ΕλλΔνη 50, 735, Α.Π. 127/2007 ΕλλΔνη 48, 1406, Α.Π. 1144-5/2004 ΕλλΔνη 48, 468, Α.Π. 542/1999 ΕλλΔνη 41, 92).

Η μετάβαση των όρων εργασίας παύει να είναι μονομερής, εφόσον ο μισθωτός αποδεχθεί αυτή ρητά ή σιωπηρά, οπότε, όπως προαναφέρθηκε, καταρτίζεται εγκύρως νέα σύμβαση τροποποιητική της αρχικής και έτσι δεν μπορεί να γίνει λόγος για μονομερή βλαπτική μεταβολή, εν όψει του ότι η ως άνω τροποποιητική σύμβαση δεν αντίκειται σε απαγορευτική διάταξη του νόμου ή τα χρηστά ήθη, ο δε εργαζόμενος οφείλει να παρέχει την εργασία του όπως ορίστηκε με τη μεταγενέστερη συμφωνία και δεν δύναται, επειδή τυχόν μεταμελήθηκε, να ασκήσει τις ανωτέρω υπό στοιχεία β' και γ' αξιώσεις (θεώρηση της μεταβολής ως καταγγελίας και καταβολή της νόμιμης γ' αυτήν αποζημίωσης ή την τήρηση των όρων της σύμβασης) (Α.Π. 1431/2002 ΕλλΔνη 44, 163, Α.Π. 1299/2001 ΕλλΔνη 43, 130, Α.Π. 181/2001 ΕλλΔνη 42, 1593, Α.Π. 1792/2001 ΕλλΔνη 43, 1657).

Σιωπηρή εξάλλου, αποδοχή μπορεί να συναχθεί αν ο εργαζόμενος, παρά το ότι σαφώς γνωρίζει τη μεταβολή των όρων αρχικής εργασιακής τους σχέσης, εξακολουθεί και μετά από αυτή τη μεταβολή αδιαμαρτύρητα να προσφέρει για μακρύ χρονικό διάστημα τις υπηρεσίες του στον εργοδότη, συνιστά η επί μακρό χρονικό διάστημα αδιαμαρτύρητη και ανεπιφύλακτη συμμόρφωση του μισθωτού στους νέους όρους εργασίας (Α.Π. 650/2005 ΕλλΔνη 47, 1034, Α.Π. 1455/2003 ΕλλΔνη 46, 1095). Μόνο αν ο μισθωτός διαμαρτυρηθεί ειδικά και με συγκεκριμένες ενέργειες για τη μονομερή εκ μέρους του εργοδότη του βλαπτική μεταβολή των όρων της εργασιακής του σύμβασης, τότε μόνο δεν μπορεί να γίνει λόγος για αποδοχή της ανωτέρω ενέργειας του πρώτου από τον εργαζόμενο.

Η μονομερής δε μεταβολή του τομέα απασχόλησης του εργαζομένου εκ μέρους του εργοδότη, όταν επιφέρει σ' αυτόν υλική βλάβη, όπως μείωση των αποδοχών του ή μείωση της προσωπικότητάς του (ηθική βλάβη) ή επιβάρυνσή του με πρόσθετη εργασία αντίθετη με αυτήν που συμφωνήθηκε, χωρίς μάλιστα τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 659 Α.Κ. και χωρίς πρόσθετη αμοιβή, ισοδυναμεί με μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων σύμβασης εργασίας του, η οποία συνεπάγεται τα ανωτέρω (Α.Π. 1431/2002 ΕλλΔνη 44, 163).

Στην προκειμένη περίπτωση από τα προαναφερόμενα αποδεικτικά μέσα αποδείχθηκαν και τα ακόλουθα: Όπως προαναφέρθηκε, η πρώτη μεταβολή του αντικείμενου της εργασίας της ενάγουσας έγινε το έτος 1996, αφού αντί της εργάτριας αλλαντικών, ειδικότητα με την οποία είχε αρχικά προσληφθεί, ανατέθηκαν σ' αυτήν καθήκοντα στο εστιατόριο της πρώτης εναγομένης. Ακολούθως, το έτος 1999, που σταμάτησε η λειτουργία του εστιατορίου, πάλι μεταβλήθηκε το αντικείμενο της

εργασιακής της σχέσης και της ανατέθηκε η καθαριότητα των χώρων του διοικητηρίου της επιχείρησης και του χώρου του πρώην εστιατορίου, αλλά ταυτόχρονα και οι προαναφερόμενες εργασίες εξυπηρέτησης του προσωπικού, πελατών, συναλλασσόμενων και επισκεπτών της επιχείρησης, σε σχέση με τα ροφήματα και το πρόχειρο φαγητό.

Ως προς τα τελευταία καθήκοντά της ενάγουσας η πρώτη εναγομένη ισχυρίζεται ότι αυτή ήταν μόνο καθαρίστρια. Όμως, τούτο δεν είναι αληθές. Εκτός των άλλων, οι μάρτυρες ..., η οποία από τον Οκτώβριο 2005 έως Μάρτιο 2006, έκανε την πρακτική της άσκηση ως λογίστρια στο λογιστήριο της πρώτης εναγομένης, ..., ο οποίος εργαζόταν στην πρώτη εναγομένη ως οδηγός φορτηγού αυτοκινήτου από τον Μάιο 2004 έως τον Μάιο 2008, και ο ..., ο οποίος ιδιοκτήτης φορτηγού αυτοκινήτου μετέφερε από το έτος 2002 μέχρι το 2008 ζωοτροφές από το λιμάνι της Πρέβεζας στην επιχείρηση της πρώτης εναγομένης και της εταιρείας του ομίλου «* Α.Ε.», από προσωπική γνώση και χωρίς να έχουν οποιαδήποτε σχέση με την ενάγουσα ή με την εναγομένη με βάση την οποία να αμφισβητείται η αλήθεια της καταθέσεώς τους και η πρόθεση ευνοϊκής καταθέσεως υπέρ αυτής, με αλλοίωση των αληθινών πραγματικών περιστατικών, βεβαιώνουν, ενισχύοντας με την κατάθεσή τους, την αλήθεια της καταθέσεως των τέκνων της ενάγουσας, που από άμεση πληροφόρηση από την ίδια καθ' όλο το διάστημα της εργασιακής της σχέσης, γνωρίζουν τις συνθήκες και περιστάσεις καθώς και την εξέλιξη της εργασιακής της κατάστασης, για την ακριβή φύση του αντικείμενου της εργασίας της.

Η κρίση αυτή για το αντικείμενο της εργασίας της ενάγουσας δεν αναιρείται από τις καταθέσεις των μαρτύρων ..., οι οποίοι σχετικά με τα καθήκοντα εργασίας της ενάγουσας καταθέτουν ότι ήταν καθαρίστρια των χώρων του διοικητηρίου της επιχείρησης, αφού τούτο έγινε και ανωτέρω δεκτό. Ιδίως η πρώτη των ανωτέρω μαρτύρων, υπεύθυνη του προσωπικού της πρώτης εναγομένης, καταθέτει, προς απόκρουση του ισχυρισμού για την απασχόληση της ενάγουσας στις ανωτέρω, πέρα από την καθαριότητα, εργασίες, ότι όποιος ήθελε να φτιάξει καφέ ή να έχει ένα σάντουιτς, τα έφτιαχνε μόνος του και δεν υπήρχε κάποιος συγκεκριμένος εργαζόμενος που να του έχουν ανατεθεί τέτοια καθήκοντα. Όμως, η κατάθεσή της δεν είναι πειστική, καθόσον στην προσπάθειά της να εναρμονιστεί με τους ισχυρισμούς της πρώτης εναγομένης, με την οποία τελεί σε σχέση εξαρτημένης εργασίας, καταθέτει, αντίθετα με τη λογική, ότι το κολατσιό, δηλαδή το ψωμί με το αλλαντικό, προσέφερε στους εργαζόμενους όποιος τύχαινε να βρίσκεται στο εστιατόριο, εν όψει του ότι στην επιχείρηση εργαζόνταν και εξυπηρετούνταν περίπου τριακόσια άτομα και στη διακοπή που γινόταν για τη λήψη του δεκατιανού ασφαλώς και δεν μπορούσε οποιοσδήποτε εργαζόμενος να ετοιμάσει και να προσφέρει στους υπόλοιπους τον καφέ ή το σάντουιτς, αλλά απαιτούνταν ειδικά η απασχόληση ατόμου με την προετοιμασία τούτων, εκτός από το ότι η κατάθεσή της αναιρείται από τα ανωτέρω καταθέσεις των μαρτύρων που προαναφέρθηκαν και οι οποίοι παρέχουν την προσήκουσα στο δικαστήριο πίστη για τον σχηματισμό της κρίσης του. Άλλωστε, η ως άνω υπεύθυνη του προσωπικού δεν καταθέτει, αν και λόγω της ειδικότητας της απασχόλησής της θα έπρεπε να γνωρίζει και για την απόδειξη της αλήθειας των κατατεθειμένων να παραθέσει, ποιος μεριμνούσε για την προμήθεια των ειδών που απαιτούνταν, ποιος παραλάμβανε και ετοίμαζε τα ροφήματα ή τα σάντουιτς, να προσκομίσει δε και η εναγομένη εργοδότης σχετικά αποδεικτικά στοιχεία.

Αντίθετα, η ενάγουσα, προσκομίζει σχετική αίτηση-παραγγελία αγαθών, έγγραφο έντυπο της εναγομένης εταιρείας, που αφορά παραγγελία καφέ (ελληνικού και γαλλικού), Νες καφέ, κόκα κόλλας, πορτοκαλάδων, καλαμάκια, λεμονάδων, φαρμάκων ασπιρίνης-ντεπόν), στις 3 και 4.9.2008, και τα δελτία αποστολής-τιμολόγια από τα οποία προκύπτει η παραλαβή από αυτήν των υλικών και ειδών, ενώ δεν προσκομίζεται άλλο όμοιο έγγραφο για εκτέλεση τέτοιων εργασιών από άλλον εργαζόμενο της επιχείρησης.

Τις ανωτέρω μεταβολές του αντικείμενου της εργασίας της αποδέχθηκε ρητά η ενάγουσα, αλλά και με την παροχή της εργασίας της στα νέα καθήκοντα που της

αναθέτονταν, χωρίς αντίδραση και χωρίς να διαμαρτύρεται σ' αυτές. Επομένως, δεν φέρουν τον χαρακτήρα της μονομερούς βλαπτικής μεταβολής των όρων εργασίας της ενάγουσας από την εργοδότη εναγομένη εταιρεία. Όμως, στα καθήκοντα της ενάγουσας δεν άνηκε ο καθαρισμός των χώρων της επιχείρησης «*Α.Ε.», του ίδιου με την πρώτη εναγομένη ομίλου. Αντίθετο δεν κατατέθηκε από κάποιον μάρτυρα. Η μεταβολή του αντικειμένου της εργασίας της ενάγουσας με την ανάθεση της εκτέλεσης επιπλέον εργασίας, για την οποία δεν συμφώνησε, αλλά ρητά αρνήθηκε και αντέδρασε, όπως με σαφήνεια κατέθεσε και η προαναφερόμενη μάρτυρας ..., συνιστά μονομερή μεταβολή από την πλευρά του εργοδότη, η οποία είναι βλαπτική για την ενάγουσα. Η κατά τον ανωτέρω τρόπο καθαυτή μεταβολή του αντικειμένου της εργασίας της ενάγουσας είναι μεν αντίθετη προς τους όρους της εργασιακής σύμβασης και επιχειρείται χωρίς τη συγκατάθεση αυτής, δεν συνιστά όμως, κατά την κρίση του δικαστηρίου, και αδικοπράξια, ως αντισυμβατική μόνο συμπεριφορά, ούτε επιφέρει την ηθική και επαγγελματική μείωση της ενάγουσας και προσβολή της προσωπικότητάς της το γεγονός της αναθέσεως επιπλέον και άλλης εργασίας, ώστε να προκαλείται σ' αυτήν ηθική βλάβη και να δικαιούται χρηματική ικανοποίηση.

Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, το οποίο με την εκκαλουμένη απόφαση αυτού απέρριψε την προσβαλλόμενη αγωγική αξίωση για καταβολή στην ενάγουσα χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης που υπέστη λόγω της μονομερούς βλαπτικής μεταβολής του αντικειμένου της εργασιακής της σχέσης, αν και με άλλη αιτιολογία, δηλαδή ότι δεν υπήρξε μονομερής βλαπτική μεταβολή, καθόσον στη μεταβολή συμφώνησε σιωπηρά η ενάγουσα, ορθά κατ' αποτέλεσμα έκρινε και πρέπει, αφού αντικατασταθεί η αιτιολογία με την ανωτέρω ορθή, να απορριφθεί ο σχετικός πρώτος λόγος της έφεσης της ενάγουσας με τον οποίο αποδίδεται σφάλμα της εκκαλουμένης στην ανωτέρω κρίση της.

Από τα άρθρα 669 παρ. 2 Α.Κ., 1 του ν. 2112/1920 και 1 και 5 του ν. 3198/1955 προκύπτει ότι η καταγγελία της συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου είναι μονομερής αναιτιώδης δικαιοπραξία και, συνεπώς, το κύρος αυτής δεν εξαρτάται από την ύπαρξη ή την ελαττωματικότητα της αιτίας για την οποία έγινε, αλλά αποτελεί δικαίωμα του εργοδότη και του εργαζομένου. Η άσκηση όμως του δικαιώματος αυτού, όπως και κάθε δικαιώματος, υπόκειται στον περιορισμό του άρθρου 281 Α.Κ., δηλαδή της μη υπερβάσεως των ορίων που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός και οικονομικός σκοπός του δικαιώματος, η υπέρβαση δε των ορίων αυτών καθιστά άκυρη την καταγγελία, σύμφωνα με τα άρθρα 174 και 180 του Α.Κ.

Εξάλλου, η καταγγελία της συμβάσεως εργασίας από τον εργοδότη είναι άκυρη ως καταχρηστική, όταν γίνεται από τον εργοδότη όχι από επιχειρησιακούς λόγους, αλλά υπαγορεύεται από ταπεινά ελατήρια που δεν εξυπηρετούν τον σκοπό του δικαιώματος, όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις που η καταγγελία οφείλεται σε εμπάθεια, μίσος ή έχθρα ή σε λόγους εκδικήσεως, συνεπεία προηγηθείσας νόμιμης, αλλά μη αρεστής στον εργοδότη, συμπεριφοράς του εργαζομένου, που δεν συνδέεται με την ομαλή και αποδοτική άσκηση της εργασίας του, αλλά απαρέσκει στον εργοδότη, ή όταν γίνεται για οικονομοτεχνικούς λόγους, δηλαδή για την αναδιοργάνωση της επιχειρήσεως του εργοδότη, που καθιστά αναγκαία τη μείωση του προσωπικού, εφόσον οι λόγοι αυτοί είναι προσχηματικοί και υποκρύπτουν πράγματι μίσος, εμπάθεια ή κακοβουλία ή όταν είναι μεν πραγματικοί, αλλά δεν έγινε επιλογή των απολυομένων με αντικειμενικά κριτήρια (υπηρεσιακά ή κοινωνικά). Η καταχρηστική δε καταγγελία είναι άκυρη και θεωρείται σαν να μην έγινε (άρθρα 174, 180 Α.Κ.), οπότε ο εργοδότης αρνούμενος τις υπηρεσίες του εργαζομένου καθίσταται υπερέμμερος και υποχρεούται στην καταβολή προς αυτόν του μισθού του κατά τα άρθρα 349, 350 και 656 Α.Κ. (Α.Π. 84/2011 Ηλεκτρ.Διεύθ. Δ.Σ.Α., Α.Π. 1083/2010 ΝοΒ 59, 112, Α.Π. 341/2008 ΕλλΔνη 50, 484, Α.Π. 1461/2007 ΕλλΔνη 50, 485, Α.Π. 1500/2007 ΕλλΔνη 48, 1409, Α.Π. 655/2005 ΕλλΔνη 47, 1037). Αντίθετα, δεν είναι καταχρηστική η καταγγελία και όταν αυτή έγινε από τον εργοδότη για επιχειρησιακούς και οικονομοτεχνικούς λόγους (Α.Π. 53/2010 ΝοΒ 58, 1482).

Επί απολύσεων που οφείλονται σε οικονομοτεχνικούς λόγους, σκοπός των οποίων είναι η προσαρμογή του προσωπικού στις ανάγκες της επιχειρήσεως και η αναδιοργάνωση των υπηρεσιών της με αλλαγή του τρόπου λειτουργίας της επιχειρήσεως ή τη μείωση του προσωπικού για καλύτερη απόδοσή της, που επιβάλλονται από συγκεκριμένες οικονομικές συνθήκες τις οποίες αντιμετωπίζει η επιχείρηση, η απόφαση (επιλογή) του εργοδότη να ανταπεξέλθει με τον τρόπο αυτό στη διαφαινόμενη οικονομική κρίση της επιχειρήσεως δεν ελέγχεται από τα δικαστήρια από πλευράς σκοπιμότητας ή αναγκαιότητας. Η στάθμιση αυτή ανήκει στον εργοδότη, που έχει υπόψη του όλα τα στοιχεία της επιχειρήσεώς του και της αγοράς. Ελέγχονται όμως, αφενός ο αιτιώδης σύνδεσμος της επιλογής αυτής και της καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας συγκεκριμένου εργαζόμενου (ως έσχατου μέσου αντιμετώπισεως των προβλημάτων της επιχειρήσεως), αφετέρου δε αν η καταγγελία ήταν αναπόφευκτη ή θα ήταν δυνατή για τον εργοδότη η επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού με τη λήψη άλλων ηπιότερων μέτρων, όπως η απασχόληση του μισθωτού σε άλλη θέση, η μερική απασχόληση, ακόμη και με χρήση της λεγόμενης τροποποιητικής καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας, και αφετέρου ο τρόπος επιλογής του εν λόγω εργαζόμενου ως απολυτέου, η οποία (επιλογή) πρέπει να πραγματοποιείται βάσει των αντικειμενικών κριτηρίων του άρθρου 281 Α.Κ.

Συγκεκριμένα, για την επιλογή του απολυτέου μεταξύ των εργαζομένων που ανήκουν στην αυτή επαγγελματική κατηγορία και ειδικότητα και είναι του ίδιου επιπέδου από άποψη ικανότητας προσόντων και υπηρεσιακής αποδόσεως, πρέπει να λάβει υπόψη του και να συνεκτιμήσει τα κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια της απόδοσης, της αρχαιότητας, της ηλικίας, τα οικογενειακά βάρη, την οικονομική κατάσταση κάθε μισθωτού, τη δυνατότητα εξευρέσεως απ' αυτόν άλλης εργασίας, όπως επιβάλλεται από το καθήκον πρόνοιας που βαρύνει τον εργοδότη, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 651, 657, 658, 660, 662-667, σε συνδυασμό με τα άρθρα 200 και 281 Α.Κ., κριτήρια για τα οποία οφείλει να πληροφορηθεί, έτσι ώστε να καταγγεληθεί η εργασιακή σχέση αυτών για τους οποίους θα είναι λιγότερο επαχθής, ή έστω να προτείνει στον μισθωτό που πρόκειται να απολύσει την απασχόλησή του σε άλλη θέση –έστω και κατώτερης εκείνης που αυτός κατείχε-, εφόσον βεβαίως υπάρχει τέτοια κενή θέση στην επιχείρησή του και ο υπό απόλυση μισθωτός είναι κατάλληλος να εργαστεί σ' αυτή. Η παράλειψη του εργοδότη να λάβει υπόψη και να συνεκτιμήσει τις παραπάνω περιστάσεις στην καταγγελία της συμβάσεως σε αντίθεση προς την αρχή της καλόπιστης εκπλήρωσης της παροχής και προς την απαγορευτική διάταξη του άρθρου 281 Α.Κ. καθιστά άκυρη την καταγγελία (Α.Π. 101/2009 ΝοΒ 57, 170, Α.Π. 1854/2008 ΝοΒ 57, 653, Α.Π. 412/2004 ΕλλΔνη 47, 148, Α.Π. 397/2004 ΕλλΔνη 46, 1688, Α.Π. 351/2004 ΕλλΔνη 46, 1441).

Περαιτέρω, από τα παραπάνω αποδεικτικά μέσα, αποδείχθηκαν και τα ακόλουθα: Η ενάγουσα, μετά τον αυτοτραυματισμό της στις 25.6.2008, έλαβε αναρρωτική άδεια διάρκειας δυο μηνών και στην εργασία της επέστρεψε στις 25.8.2008 εξακολουθώντας να εργάζεται με την ίδια ειδικότητα, όπως γινόταν και πριν τον τραυματισμό της. Στις 21.11.2008, ημέρα Παρασκευή, μετά το πέρας του ωραρίου εργασίας της, η προαναφερόμενη υπεύθυνη του προσωπικού της επιχείρησης, ύστερα από εντολή του νομίμου εκπροσώπου της πρώτης εναγομένης, ανακοίνωσε στην ενάγουσα ότι καταγγέλλεται η σύμβαση εργασίας της και την κάλεσε να παραλάβει το έγγραφο της καταγγελίας και να της καταβληθεί η αποζημίωση για την απόλυση. Πραγματικά, η ενάγουσα προσήλθε στις 24.11.2008 και παρέλαβε το έγγραφο της απόλυσης και το ποσό των 5.288,50 ευρώ για την αποζημίωση, με επιφύλαξη των δικαιωμάτων της.

Η καταγγελία της σύμβασης εργασίας της ενάγουσας, έγινε λόγω της αντιδράσεως αυτής στην εντολή της διοίκησης της εταιρείας να απασχολείται, πέραν των άλλων καθηκόντων της, και με την καθαριότητα των χώρων της εταιρείας «*Α.Ε.», αλλά και επειδή για κάθε επιχειρούμενη προσβολή των δικαιωμάτων της από την εργοδότη προσέφευγε στην Επιθεώρηση Εργασίας Πρέβεζας, όπως τούτο προκύπτει από τα προσαγόμενα 38/2008 και 46/2008 δελτία εργατικής διαφοράς, και για τη διεκδίκηση

των δικαιωμάτων της από το εργατικό ατύχημα που περιγράφηκε, την κατ' αυτήν βλαπτική μεταβολή του αντικειμένου της εργασίας της, καθώς και για τις αξιώσεις της από διαφορές των αποδοχών και των επιδομάτων, της αποζημίωσης για την υπερωριακή της εργασία και την απασχόλησή της κατά τα Σάββατα, είχε ασκήσει κατ' αυτής αγωγές ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου, και συγκεκριμένα τις αναφερόμενες ανωτέρω πρώτη και δεύτερη των αγωγών, οι οποίες είχαν επιδοθεί στην εναγόμενη εργοδότη στις 7.10.2008 και 16.10.2008, αντίστοιχα.

Η εναγόμενη εταιρεία ισχυρίζεται ότι η καταγγελία της συμβάσεως εργασίας της ενάγουσας έγινε αποκλειστικά και μόνο από λόγους οικονομοτεχνικούς, επειδή, συγκεκριμένα, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και της επέκτασής της στην ελληνική οικονομία και αγορά, η επιχείρηση αποφάσισε να λάβει μέτρα για την αποφυγή δυσάρεστων καταστάσεων. Μεταξύ δε των μέτρων που εισηγήθηκαν οι σύμβουλοι ήταν και η μείωση του εργατικού δυναμικού, με σκοπό την περιστολή των δαπανών και στα πλαίσια της λήψης αυτών των μέτρων εντάσσεται και η καταγγελία της σύμβασης εργασίας της ενάγουσας, όπως και άλλων εργαζομένων. Ο ισχυρισμός, όμως, αυτός της εναγομένης δεν κρίνεται αληθινός.

Επιχειρούν μεν να επιβεβαιώσουν τα πραγματικά περιστατικά που τον θεμελιώνουν η μάρτυρας ... και ο μάρτυρας ..., οι οποίοι καταθέτουν ότι η επιχείρηση αντιμετώπιζε σοβαρά οικονομικά προβλήματα από ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τρίτους και ως μέτρο αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων ήταν και η μείωση του προσωπικού. Πραγματικά, από τις προσκομιζόμενες έγγραφες καταγγελίες των αντιστοιχών συμβάσεων εργασίας, αποδεικνύεται απόλυση τεσσάρων εργαζομένων τον Σεπτέμβριο, ενός εργαζομένου τον Οκτώβριο, έξι εργαζομένων (μαζί με την ενάγουσα) τον Νοέμβριο και δεκαοκτώ εργαζομένων τον Δεκέμβριο του έτους 2008, οι οποίες κατά την εναγομένη και τους ανωτέρω μάρτυρες εντάσσονται στους επικαλούμενους οικονομοτεχνικούς λόγους. Όμως, ταυτόχρονα από τους προσκομιζόμενους πίνακες προσωπικού, αποδεικνύεται ότι η εναγομένη το ίδιο χρονικό διάστημα προέβαινε και σε προσλήψεις εργαζομένων, γεγονός που δεν μπορεί να στηρίξει τη λογική του παραπάνω ισχυρισμού της.

Ειδικότερα, από τους προαναφερόμενους πίνακες, προκύπτει ότι το έτος 2008, από τον μήνα Μάιο και στο εξής, προσέλαβε τριάντα εργαζομένους, από τους οποίους μια καθαρίστρια και είκοσι τρεις εργάτες αλλαντοποιίας, το έτος 2009 δεκαεπτά εργαζομένους, από τους οποίους δεκαπέντε εργάτες αλλαντοποιίας, και το έτος 2010 τριάντα έναν εργαζομένους, από τους οποίους τριάντα εργάτες αλλαντοποιίας. Από τις προσλήψεις αυτές αντικρούεται ο ανωτέρω ισχυρισμός της εναγομένης ότι εξαιτίας οικονομοτεχνικών λόγω προέβη σε απολύσεις, και ειδικότερα ότι συνεπεία τέτοιων λόγων απέλυσε την ενάγουσα. Μάλιστα, όπως προεκτέθηκε, στις 1.5.2008 προσέλαβε και άλλη καθαρίστρια, αλλά, όπως καταθέτει και η υπεύθυνη προσωπικού της επιχείρησης μάρτυρας ..., η οποία, ως εκ της ιδιότητάς της, έχει προσωπική γνώση, τον Σεπτέμβριο του 2008 προσέλαβαν και άλλη καθαρίστρια, ειδικότητα με την οποία απασχολούσαν την ενάγουσα.

Έτσι, αν η καταγγελία της σύμβασης εργασίας της ενάγουσας γινόταν για οικονομοτεχνικούς λόγους, δεν θα προέβαινε στις ανωτέρω προσλήψεις καθαριστριών και σε κάθε περίπτωση, αν δεν υπήρχε η πρόθεση να απολύσει την ενάγουσα για λόγους εμπάθειας και εχθρότητας προς αυτήν και εκδικήσεως λόγω των αντιδράσεων της, θα συζητούσε μαζί της τη δυνατότητα μεταβολής του αντικειμένου της εργασίας της σε καθαρίστρια των χώρων παραγωγής, για τους οποίους κατά την προαναφερόμενη μάρτυρα προσλήφθηκε καθαρίστρια τον Σεπτέμβριο 2008, και να αποφύγει έτσι την εφαρμογή του επαχθούς μέτρου της απόλυσής της. Επίσης, την ενάγουσα θα μπορούσε να απασχολήσει, εφόσον πραγματικά δεν χρειαζόταν στην επιχείρηση με την ειδικότητα της καθαρίστριας, ως εργατοτεχνίτρια αλλαντοποιίας, ειδικότητα με την οποία αρχικά είχε προσληφθεί και μάλιστα είχε αποκτήσει οπωσδήποτε και σχετική εμπειρία, αφού είχε εργαστεί επί δυο έτη με την ειδικότητα αυτή.

Όμως, η εναγόμενη εργοδότης, κινούμενη όχι από επιχειρησιακούς λόγους, δηλαδή για σκοπό αναδιοργάνωσης της επιχείρησης που καθιστούσε αναγκαία τη μείωση του προσωπικού της με καταγγελία συμβάσεων εργασίας εργαζομένων σ' αυτήν, ούτε λόγους που συνδέονται με ουσιώδη παράβαση των από την εργασιακή σύμβαση υποχρεώσεων της από την ενάγουσα ή την ομαλή και αποδοτική άσκηση της εργασίας της, όπως προσχηματικά αυτή επικαλέστηκε, αλλά από εμπάθεια και για λόγους εκδικήσεως της ενάγουσας, συνεπεία της προηγηθείσας νόμιμης άρνησής της να αποδεχτεί βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας της, και συγκεκριμένα επιβάρυνσή της με καθαριότητα χώρων της εταιρείας «*Α.Ε.», όπως προεκτέθηκε. Αντίδραση δηλαδή που δεν ήταν αρεστή στην εργοδότης, και, συνεπώς, κινούμενη από ταπεινά ελατήρια που δεν εξυπηρετούν τον σκοπό του δικαιώματος του εργοδότη για καταγγελία της σύμβασης εργασίας της ενάγουσας.

Η εναγόμενη εταιρεία κατά την άσκηση του δικαιώματός της για καταγγελία της συμβάσεως εργασίας της ενάγουσας, είναι σαφές ότι υπερέβη προφανώς τα αξιολογικά όρια που θέτει το άρθρο 281 Α.Κ., δηλαδή τα όρια που επιβάλλονται από τις αρχές της καλής πίστης, των χρηστών ηθών και του οικονομικού και κοινωνικού σκοπού, για τον οποίο παραχωρήθηκε το δικαίωμα, και συνεπώς η καταγγελία αυτή ως καταχρηστική είναι άκυρη και θεωρείται σαν να μην έγινε (άρθρα 174, 180 Α.Κ.), με συνέπεια αφενός μεν να μην επιφέρει τη λύση της συμβάσεως εργασίας της ενάγουσας που διατηρείται σε ισχύ, η δε εργοδότης εναγόμενη εταιρεία, η οποία από τότε αρνείται να δεχθεί τις υπηρεσίες της ενάγουσας, τις οποίες η τελευταία πραγματικά και προσηκόντως προσφέρει, να καταστεί υπερήμερη ως προς τις αποδοχές των υπηρεσιών της και συνακόλουθα να υποχρεούται στην πληρωμή των μισθών υπερημερίας αυτής. Η υπερημερία δε της εναγομένης εταιρείας εξακολούθησε μέχρι την εκδίκαση της σχετικής αγωγής της (19.6.2009) και δεν έχει αρθεί μετά ταύτα με οποιονδήποτε τρόπο.

Συνεπώς αυτή οφείλει να καταβάλει στην ενάγουσα τις αποδοχές τις οποίες θα λάμβανε κατ' αυτό το χρονικό διάστημα, όπως περιορίστηκε παραδεκτά με την καταχωρηθείσα στα οικεία πρακτικά συνεδριάσεως, δήλωση της ενάγουσας στο ακροατήριο, κατά την εκδίκαση της υποθέσεως και οι οποίες ανέρχονται με βάση το ημερομίσθιο της εργάτριας που ανέρχεται σε 37,10 ευρώ, κατά τις 159 εργάσιμες ημέρες του διαστήματος αυτού, μαζί με δυο Σάββατα τον μήνα, σε 5.898,90 ευρώ.

Επιπλέον, η ενάγουσα δικαιούται και το επίδομα εορτών Πάσχα 2009, την αναλογία του επιδόματος εορτών Χριστουγέννων 2009, το επίδομα και τις αποδοχές άδειας του ίδιου έτους, τα οποία θα λάμβανε εάν εργαζόταν κανονικά στην εργασία της το ανωτέρω χρονικό διάστημα και τα οποία ανέρχονται σε 482,30 ευρώ, 827,50 ευρώ, 482,30 ευρώ και 827,50 ευρώ, αντίστοιχα.

Δηλαδή συνολικά η εναγομένη πρέπει να καταβάλει στην ενάγουσα ως αποδοχές υπερημερίας το ποσό των 8.518,50 ευρώ, με τον νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής.

Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με την εκκαλούμενη απόφαση απέρριψε την από 29.12.2008 αγωγή, κρίνοντας ότι η καταγγελία δεν ήταν άκυρη, καθόσον οφείλεται σε οικονομοτεχνικούς λόγους της επιχείρησης.

Έτσι που έκρινε, εσφαλμένα εκτίμησε τις αποδείξεις και πρέπει με παραδοχή του σχετικού λόγου της έφεσης της ενάγουσας να γίνει δεκτή η έφεση, να εξαφανιστεί η εκκαλούμενη απόφαση ως προς τις σχετικές με την απόρριψη αυτής της αγωγής διατάξεις της, να κρατηθεί η υπόθεση από το δικαστήριο τούτο (άρθρο 535 Κ.Πολ.Δ.) και να δικαστεί κατ' ουσίαν η ως άνω νόμιμη, ως θεμελιούμενη στις διατάξεις που προαναφέρθηκαν, αγωγή, να γίνει δε αυτή εν μέρει δεκτή, να αναγνωριστεί η ακυρότητα της καταγγελίας της σύμβασης εργασίας της ενάγουσας και να υποχρεωθεί η εναγομένη να πληρώσει σ' αυτήν το προαναφερόμενο ποσό ως αποδοχές υπερημερίας.

Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 648, 652, 653 και 656 Α.Κ. προκύπτει ότι ο εργοδότης διαθέτοντας, με βάση το διευθυντικό του δικαίωμα, την εξουσία να ρυθμίζει όλα τα θέματα που ανάγονται στην οργάνωση της επιχειρήσεώς του για την

επίτευξη των σκοπών της, δεν έχει κατ' αρχήν, εκτός από αντίθετη συμφωνία, υποχρέωση να απασχολεί τον μισθωτό και η μη αποδοχή εκ μέρους του των προσφερόμενων υπηρεσιών του δεν έχει κατά τις διατάξεις αυτές άλλες συνέπειες εκτός από εκείνες που επέρχονται από την υπερημερία του (βλ. αναπτ. Στυρ. Σταμούλη, Το δευθυντικόν δικαίωμα του εργοδότη, εκδ. 1978, § 2, σ. 23 επ.). Η κατ' αρχήν όμως νόμιμη άρνηση του εργοδότη να αποδεχθεί την εργασία του μισθωτού καθίσταται παράνομη, όταν υπερβαίνει προφανώς τα κριτήρια που θέτει το άρθρο 281 Α.Κ., και αποβαίνει έτσι καταχρηστική, όπως όταν εντελώς αδικαιολόγητα επηρεάζει την αμοιβή του εργαζομένου ή θίγει άλλα υλικά ή ηθικά συμφέροντα αυτού για την αποδοχή των υπηρεσιών του ή επιφέρει χωρίς λόγο προσβολή της προσωπικότητάς του κατά τα άρθρα 59, 914 και 932 Α.Κ., οπότε παρέχεται σ' αυτόν αξίωση για την άρση της προσβολής και την παράλειψή της στο μέλλον (Α.Π. 1900/2005 ΕλλΔνη 47, 1035, Α.Π. 1354/2001 ΕλλΔνη 44, 749, Α.Π. 1356/2001 ΕλλΔνη 44, 749).

Εξάλλου, η διάταξη του άρθρου 23 παρ. 2 του ν. 1264/1982, που επιβάλλει στον εργοδότη, με απειλή ποινικών κυρώσεων, την υποχρέωση για πραγματική απασχόληση του εργαζομένου, αναφέρεται στην εξαιρετική περίπτωση που ο εργαζόμενος απολύθηκε και η απόλυσή του κρίθηκε άκυρη με δικαστική απόφαση, αλλά και στην περίπτωση αυτή η υποχρέωση του εργοδότη για αποδοχή των υπηρεσιών του εργαζομένου δεν ανακύπτει ως αυτόματη συνέπεια της αναγνώρισης της ακυρότητας της καταγγελίας, αλλά με τη συνδρομή των προεκτεθέντων περιστατικών (Α.Π. 1586/2010 ΝοΒ 59, 776, Α.Π. 967/2009 Ηλεκτρ. Διευθ. Δ.Σ.Α.).

Στην προκειμένη περίπτωση, η εναγομένη εταιρεία έχει υποχρέωση να απασχολεί την ενάγουσα, καθόσον, λαμβανομένων υπόψη ότι η απασχόλησή της διαρκούσε ήδη δεκαπέντε χρόνια, η ενάγουσα στο παρελθόν, όταν απαιτήθηκε, είχε συναινέσει σε μεταβολή των υποχρεώσεών της σχετικά με το αντικείμενο της εργασίας της, χωρίς αντίδραση, ανταποκρίνονταν πλήρως στα καθήκοντά της χωρίς να δημιουργήσει προβλήματα, η καταγγελία της σύμβασης εργασίας αυτής έγινε από λόγους εμπάθειας και εκδικήσεως και γι' αυτό χαρακτηρίστηκε ως καταχρηστική, ότι με την μη απασχόλησή της επέρχεται μείωση των αποδοχών αυτής, αλλά και προσβολή εν γένει της προσωπικότητάς της, η άρνηση της εργοδότης εναγόμενης εταιρείας για την πραγματική απασχόλησή της παρίσταται καταχρηστική.

Επομένως, πρέπει ως προς το σχετικό αίτημα να γίνει δεκτή η αγωγή και να υποχρεωθεί η εναγομένη να δέχεται τις υπηρεσίες της ενάγουσας καθ' όλες τις εργάσιμες ημέρες της εβδομάδας, από την επίδοση της παρούσας αποφάσεως και στο εξής. Για την περίπτωση που η εναγομένη παραβεί τη διάταξη αυτή τις αποφάσεως πρέπει να διαταχθούν ποινές έμμεσης εκτέλεσής της, και ειδικότερα χρηματική ποινή εκατό ευρώ για κάθε ημέρα παραλείψεως απασχολήσεως της ενάγουσας στην εργασία της, όπως ορίζεται στο διατακτικό.

Εξάλλου, η άκυρη καταγγελία της συμβάσεως εργασίας εκ μέρους του εργοδότη δεν αποτελεί αδικοπραξία. Όταν όμως αυτή συντελέστηκε υπό συνθήκες παράνομης και υπαίτιας προσβολής της προσωπικότητας του εργαζομένου (μείωση της υπόληψης αυτού ως εργαζομένου, καθώς και της επαγγελματικής δραστηριότητάς του, εν όψει του είδους της εργασίας και του ιδιαίτερα έντονου συμφέροντος αυτού για πραγματική απασχόληση) ή που συνιστούν αδικοπραξία, ο εργοδότης μπορεί να υποχρεωθεί να καταβάλει στον εργαζόμενο και χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη, το ποσό της οποίας καθορίζεται από το δικαστήριο κατ' εύλογη κρίση (Α.Π. 282/2009 ΝοΒ 57, 1420, Α.Π. 983/2009 ΝοΒ 57, 2384) κατά τις διατάξεις των άρθρων 57, 59, 330, 299, 932, 914, 281, 648, 672 Α.Κ. και 5 παρ. 1 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, η οποία συνίσταται στην πληρωμή ενός ορισμένου χρηματικού ποσού που καθορίζεται από το δικαστήριο κατ' εύλογη κρίση, ύστερα από εκτίμηση των συνθηκών κάτω από τις οποίες έλαβε χώρα η προσβολή της προσωπικότητας, του είδους, του τόπου, του χρόνου και της διάρκειας της προσβολής, του βαθμού της υπαιτιότητας, του επαγγέλματος, της περιουσιακής κατάστασης και των συνθηκών ζωής των διαδίκων μερών (Α.Π. 542/1999 ΕλλΔνη 41, 92, Α.Π. 161/1997 ΔΕΝ 53,

763, Εφ.Αθ. 1139/2007 ΕλλΔνη 48, 884). Αδικοπραξία αποτελεί και η κατά παράβαση του άρθρου 281 Α.Κ. άσκηση από τον εργοδότη του δικαιώματος της καταγγελίας της εργασιακής σύμβασης του μισθωτού, οπότε παρέχεται στον τελευταίο το δικαίωμα να αξιώσει χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης που υπέστη απ' αυτή (ΑΠ. 876/2009 ΝοΒ 57, 2173, Α.Π. 958/2007 Ηλεκτρ. Διευθ. Δ.Σ.Α.).

Στην προκειμένη περίπτωση, οι προαναφερόμενες συνθήκες υπό τις οποίες έγινε η καταγγελία της συμβάσεως εργασίας της ενάγουσας από την εργοδότη εναγόμενη εταιρεία, οι λόγοι για τους οποίους έγινε αυτή, η καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος από την εναγόμενη, η οποία συνιστά αδικοπραξία, προσβάλλουν, κατά την κρίση του δικαστηρίου, την προσωπικότητα αυτής ως εργαζομένης, εν όψει μάλιστα και του έντονου ενδιαφέροντος αυτής για πραγματική απασχόληση, αφού οι εκ της εργασίας αυτής αποδοχές της αποτελούν το μοναδικό εισόδημα για την αντιμετώπιση των αναγκών της ζωής της.

Εν όψει τούτων, η ενάγουσα υπέστη ηθική βλάβη λόγω της καταγγελίας της εργασιακής της συμβάσεως και πρέπει να επιδικαστεί σ' αυτήν χρηματική ικανοποίηση για την αποκατάσταση αυτής, το ποσό δε που κατά την κρίση του δικαστηρίου είναι εύλογο, με βάση τις ανωτέρω συνθήκες της καταγγελίας, την υπαιτιότητα της εναγομένης, τις συνέπειες της καταγγελίας και την οικονομική κατάσταση των μερών, κρίνεται ότι ανέρχεται σε οκτώ χιλιάδες ευρώ. Το ποσό δε τούτο πρέπει να επιδικαστεί στην ενάγουσα με τον νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής. [...].